

een te groote zeldzaamheid.¹⁷

Hij heeft steeds geweigerd zijn polemieken te staken om redenen van rust en orde. Zijns inziens werd de zuiverheid der verhoudingen met name schade toegebracht door het gebrek aan voortdurende bezinning. De vrees voor polemieken achtte hij het kenmerk van een samenleving, die niet meer uit eigen beginsel leefde, maar 'verpolitiekt' was. Uit protest daartegen begon hij eens een artikel in *De Reformatie* als volgt: 'Waar-schuwing vooraf: al is dit artikel thetisch, er komen heusch enkele korreltjes polemieken in. Vanwege den vrede. Wie dus alleen sentimenteel over den vrede praten wil, sla dit artikel over.'¹⁸

In zijn polemieken zag Schilder een stimulans tot bezinning en onderling contact, ook met tegenstanders. Juist omdat sommige verhoudingen verkeerd waren en er geen eenheid was, rustte volgens hem op de polemist de taak weer gemeenschap te stichten. Schilder beleefde zijn contacten in de polemieken en kon daarom schrijven, dat het nalaten van polemieken het loslaten van de broeder impliceerde.¹⁹ Hij wenste een open gesprek over de geestelijke punten van verschil in Nederland, en in de bespreking van de tegenstellingen beleefde hij de gemeenschap, en in kerkelijk zin, de oecumene. Een overtuiging diende in dergelijke geestelijke contacten telkens opnieuw geformuleerd en beproefd te worden. Met Barth was Schilder ervan overtuigd, dat men die nooit tot een vast bezit kon rekenen. Dat gold individueel, maar ook voor het volksdeel, dat op basis van die overtuiging was gevormd.²⁰ Alleen langs de weg van de polemieken lag er volgens hem vooruitgang voor de kerkelijke en burgerlijke samenleving in het verschiet.

Tien jaar voor Duitsland ons land binnenviel, de zelfstandigheid van de

17. K. Schilder, 'Over de 'geleerden', die 't ons moeilijk maken'. (II.)', *De Reformatie*, XIV, 4 mei 1934, 242.

18. K. Schilder, 'Persoonlijke kijk? Of ons aller abc?', *De Reformatie*, XII, 16 september 1932, pag. 370.

19. K. Schilder, 'Perschouw', *De Reformatie*, IX, 13 september 1929, 355: 'Het is mijn stellige overtuiging, dat het niet-polemiseren beteekent: *den broeder loslaten*. ... Ik heb gezegd, dat het eerste verstand van de bergrede ons verplicht, *in de kerkelijke sfeer* het klimaat van den eed vast te houden, *anders* worden we een huis van Babel. Ik heb geschreven, dat b.v. de Heeren Geelkerken, Wisse, en ik *slechts zoolang* elkaar als *broeders* behandelen, wanneer wij ieder voor zich *zweren* dat onze apologetische en polemische redenen in den grond waarheid voor God zijn.'

20. In 1935 schreef hij als uiterste consequentie van dit dynamische standpunt zijn journalistieke credo neer: 'Naar mijn stellige meening bekeert zich heden niet, wie niet polemiseert', K. Schilder, '*Ons aller moeder*' anno domini 1935. Een 'roepstem' beantwoord, Kampen, 1935, 5.